

ASPECTE PRIVIND ACTIVITATEA AGRONOMILOR BASARABENI ȘCOLIȚI ÎN FRANȚA INTERBELICĂ

ASPECTS REGARDING THE ACTIVITY OF BESSARABIAN AGRONOMISTS EDUCATED IN FRANCE DURING THE INTERWAR PERIOD

CZU: 63-051(=1:498.7)"1918/1939"

<https://doi.org/10.59295/spd2025u.06>

Alexandru MOLCOSEAN

ORCID: 0000-0001-7480-2602

E-mail: alexandru.molcosean@sti.usm.md

Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *This study addresses a topic that has been relatively underexplored in specialized historiography, focusing on the development of the agricultural sector in interwar Bessarabia. The research emphasizes the measures undertaken by the Romanian state to provide the region between the Prut and Dniester rivers with qualified personnel in the field of agronomy. One of the main objectives was to identify concrete examples supporting the hypothesis that Bessarabia was a priority for the Romanian authorities immediately after the 1918 Union. An important direction of this endeavor consisted in analyzing the professional trajectories of four Bessarabian agronomists who pursued their studies at higher education institutions in France: Montpellier, Grignon, Versailles, and Nancy. By applying the comparative method, it was possible to outline an overall picture of the state of agricultural education in the Old Kingdom and Transylvania, in comparison with that in Bessarabia. Additionally, the analysis of official legal documents, carried out through the empirical method, enabled the development of detailed biographies of the agronomists under study.*

Keywords: *Agronomy, Bessarabia, Grignon, Montpellier, viticulture.*

INTRODUCERE

Unirea Basarabiei cu România în 1918 a declanșat un amplu proces de modernizare cu caracter integrator, menit să armonizeze structurile politice, sociale, economice și culturale ale provinciei pruto-nistrene cu cele ale noului stat unitar român. Fiind o regiune preponderent agricolă, favorizată de un climat relativ blând și de un sol fertil, Basarabia a constituit o preocupare constantă pentru administrația centrală, în special în ceea ce privește aplicarea unor reforme capabile să stimuleze dezvoltarea economică locală. Potrivit cercetărilor istoriografice recente, „perioada interbelică, *grosso modo*, a consemnat o bogată activitate legislativă în domeniul agrar; astfel, numai în intervalul 1922-1938 au fost adoptate peste 200 de legi ce au reglementat diverse aspecte legate de evoluția acestui sector economic” [1, p. 79].

Încercările autorităților române de a implementa reformele necesare în domeniul agriculturii – în special reforma agrară – s-au confruntat, în Basarabia, cu un obstacol

major: „insuficiența acută de cadre agricole, problemă care preocupa atât Directoratul de Agricultură, cât și Casa Noastră” [2, p. 147]. Lipsa specialiștilor în științe agricole, capabili să înțeleagă și să aplice politicile de modernizare agrară, a determinat, ca, imediat după Marea Unire, provincia dintre Prut și Nistru să acorde o atenție deosebită formării profesionale a cadrelor de profil.

În acest context, studiul de față își propune să aducă în prim-plan activitatea – încă puțin cunoscută – a patru agronomi basarabeni care și-au finalizat studiile la prestigioase instituții de învățământ superior agricol din Franța. Odată reveniți în Basarabia, aceștia și-au valorificat experiența și cunoștințele dobândite în Occident, contribuind la consolidarea și profesionalizarea sectorului agricol regional.

Studentii basarabeni la instituții de învățământ cu profil agronomic

Formarea cadrelor calificate pentru sectorul agronomic din Basarabia a reprezentat o necesitate stringentă a epocii. Întrucât provincia nu dispunea de instituții de învățământ superior specializate în pregătirea agronomilor, a specialiștilor în viticultură și oenologie, studenții basarabeni au fost nevoiți să-și continue studiile în alte centre universitare din România (Iași, București, Cluj) sau chiar în străinătate, pentru a dobândi cunoștințe teoretice și practice temeinice în domeniul agriculturii.

Studierea documentelor de arhivă a permis identificarea primelor inițiative ale Directoratului Agriculturii din Basarabia de a sprijini financiar studenții originari din provincie, aflați la studii, inițial, la *Școala Superioară de Agricultură de la Herestrău* (București). Astfel, în anul 1919, a fost trimisă la București prima promoție de studenți basarabeni, formată din: Brăescu Ioan, Gubenco Mihail, Cocimbinschi Militon, Comorovschi Haralambie și Piescu Andrei [3]. În anul universitar 1920-1921, alți zece tineri din Basarabia au fost trimiși la aceeași instituție: Arventi Elena, Bușniță Cononov (Teodor), Celan Olga, Dimitriu Atanase, Eșeanu Vladimir, Grecu Simion, Hartia Alexandru, Lazanovschi Pavel, Meghi Alexa și Piescu Alexandru [3].

În contextul inaugurării solemne a Universității din Cluj, la 1 februarie 1920, cei 15 studenți basarabeni bursieri au fost transferați în Transilvania, pentru a-și continua pregătirea la *Academia de Înalte Studii Agronomice din Cluj*. Această măsură s-a înscris în politica națională promovată de statul român, care urmărea consolidarea unei elite intelectuale românești în Transilvania, regiune profund maghiarizată. În acest context, s-a decis transferul unor cadre didactice și studenți atât din București, cât și din Bucovina (precum în cazul lui Sextil Pușcariu), către noua instituție academică de la Cluj. Astfel, primele promoții de studenți basarabeni care și-au început studiile agronomice la București au finalizat pregătirea profesională la Cluj, în cadrul *Academiei de Înalte Studii Agronomice*.

În urma cercetărilor întreprinse, am identificat prezența studenților basarabeni înmatriculați la Secția de Științe Agricole a Universității din Iași. Cu toate acestea, din cauza resurselor financiare și materiale insuficiente, procesul de formare a viitorilor agronomi nu se desfășura la standardele așteptate. În consecință, absolvenții acestei secții nu

erau recunoscuți, în primul deceniu interbelic, ca specialiști în sensul deplin al termenului. Situația s-a schimbat abia în anul 1929, odată cu reorganizarea învățământului agricol superior, când Universitatea din Iași a fost nevoită să-și alinieze regulamentul intern la prevederile *Legii privind înființarea Academiei de Înalte Studii Agronomice*, în vederea obținerii finanțării din partea statului. Astfel, în perioada interbelică, instituțiile de învățământ superior agricol de la București și Cluj au devenit repere esențiale pentru formarea profesională a studenților basarabeni.

Basarabia s-a afirmat, în cadrul statului român, ca o regiune agricolă cu un potențial considerabil în dezvoltarea sectorului vinicol. Interesul crescut al specialiștilor pentru valorificarea acestui domeniu a condus la organizarea unor diverse manifestări științifice dedicate viticulturii. Astfel, „la 8-9 februarie 1925, la Chișinău, s-a desfășurat cel de-al VI-lea Congres al Viticultorilor; în august-septembrie 1925 a fost organizată Expoziția generală și Târgul de Mostre; iar în perioada 29-31 ianuarie 1929 a avut loc Conferința națională a viticultorilor” [1, p. 80]. Pentru susținerea dezvoltării acestui sector, în România au fost înființate „șapte școli viticole și o școală de pivniceri” [1, p. 80].

Pe lângă gimnazii, în România interbelică „funcționau școli practice inferioare destinate formării micilor meseriași, viticultori, comercianți și agricultori” [1, p. 82]. Totuși, instituțiile de învățământ superior cu tradiție în formarea specialiștilor în domeniul viticol se aflau, în acea perioadă, în afara granițelor țării. În anul 1922, patru studenți basarabeni își desfășurau studiile în Franța, în centre renumite pentru pregătirea agronomică: Ion Baidaus (Montpellier), Mihail Costețchi (Grignon), Ion Știrbu (Versailles) și Ioachim (?) Malanețchi (Montpellier). Primii doi erau înscriși la facultățile de viticultură și agricultură, în timp ce Ion Știrbu și Ioachim (?) Malanețchi studiau horticultura și viticultura [4].

Pentru sprijinirea acestor tineri, Directoratul Agriculturii din Basarabia a acordat, în 1922, o bursă în valoare de 12.000 lei fiecărui student. De asemenea, în 1924, presa vremii anunța că Banca Agronomilor a oferit un ajutor financiar de 3.000 lei studentului basarabean Nicandru Stere, aflat în ultimul an de studii la școala de viticultură din Montpellier [5,p.4].

În primul deceniu interbelic, Basarabia s-a aflat în atenția autorităților statului român, în contextul eforturilor de implementare a unor reforme moderne menite să sprijine dezvoltarea regiunii. Pentru a asigura sectorul agricol cu specialiști calificați, statul a încurajat și sprijinit accesul studenților basarabeni la învățământul superior, atât în centrele universitare din țară, cât și în străinătate, contribuind astfel la formarea unei elite agronomice bine pregătite.

Activitatea agronomilor basarabeni școliți în Franța

Cercetările întreprinse până la etapa actuală ne-au permis să conturăm profilul biografic, mai puțin cunoscut publicului larg, a patru dintre studenții basarabeni, care au urmat studii la instituții de învățământ superior în domeniul agronomiei (Facultatea de viticultură și horticultură) din Franța interbelică.

1. *Costețchi Mihail* (1894-1972) - urmează studiile la Școala Națională de Agricultură din Grignon (Franța) pe care o absolvă în anul 1922. În 1926, este decorat cu Ordinul „Coroana României” în grad de cavaler, deținând la acel moment funcția de subinspector horticol [6, p. 2]. Un an mai târziu, în 1927, este promovat la rangul de inginer-agronom, clasa a II-a [7, p. 9]. Între anii 1929-1933 activează ca profesor la Iași, la catedra de horticultură și viticultură, unde predă cursuri de pomologie și viticultură [8, p. 5]. În 1934 este avansat din funcția de inginer-agronom șef, clasa a II-a, în cea de inginer șef, clasa I [9, p. 8].

În martie 1937, promovează examenul pentru obținerea gradului de inginer-agronom inspector, clasa a II-a, devenind membru al personalului Administrației Exploatațiilor Agricole ale Statului [10, p. 8]. În sesiunea din noiembrie a aceluiași an, obține același grad în urma unui nou examen [11, p. 4] și este numit inspector de control pentru activitatea de predare către instituțiile Camerei de Agricultură din Ținutul Nistru [12, p. 7]. În 1940, în calitate de inginer-agronom inspector, clasa I, este numit inspector special pentru viticultură, pomicultură și horticultură în cadrul Inspectoratului Agricol Iași, fiind responsabil cu supravegherea fitosanitară din regiune [13, p. 12].

Prin decizia Ministerului Agriculturii nr. 16701 din 22 mai 1941, este desemnat ca membru al personalului delegat pentru înființarea și organizarea Birourilor de muncitori agricoli pe lângă Camerele agricole [14, p. 27]. La 11 august 1944, este numit membru în Comisiunea de judecare a apelurilor introduse împotriva hotărârilor de delimitare a zonelor viticole [15, p. 4], iar la 24 octombrie este delegat să exercite, în numele ministrului, supravegherea și controlul permanent al asociațiilor de pepinieriști viticoli și persoane juridice din acest domeniu [16, p. 19]. În anul 1945, deține funcția de inginer-agricol inspector general și subdirector al Direcției Viticulturii și Horticulturii (începând cu 1 aprilie), fiind însărcinat cu organizarea și îndrumarea tehnică a acțiunii de intensificare a culturilor legumicole pe terenurile de grădină virane și intravirane din București și alte zone limitrofe [17]. Mihail Costețchi se stinge din viață în anul 1972 și este înmormântat la cimitirul „Sf. Vineri” din București [18, p. 5]. Activitatea sa științifică este ilustrată de o serie de studii în domeniul pomiculturii, publicate de-a lungul carierei [19].

2. *Baidaus Ion* – absolvent al Școlii Naționale Superioare de Agronomie din Montpellier (Franța), specializat în viticultură și diplomat al Școlii Superioare de Agronomie de la Nancy. Începând cu anul 1924 ocupă funcția de profesor la Școala Națională medie de viticultură din Chișinău, unde predă oenologia [20, p. 3]. În 1928, cu prilejul Expoziției de struguri și a concursului de vinuri de la Valea Călugărească (7-10 octombrie), Ion Baidaus este delegat din partea Școlii Naționale de Viticultură din Chișinău ca membru al juriului pentru examinarea și clasificarea probelor de struguri și vinuri [21, p. 6]. În 1929 este confirmat în funcția de profesor suplinitor la aceeași instituție [22, p. 4]. În anul următor (1930), activează în calitate de profesor suplinitor la Școala Superioară de Agricultură de la Herestrău [23, p. 8], iar în 1931 este numit titular al catedrei de oenologie, chimia vinului și microbiologie de la Școala Națională de Viticultură [24, p. 4]. În 1934 este avansat din funcția de inginer-agronom șef clasa II, la inginer-agronom șef

clasa I [25, p. 8] și este transferat, în interes de serviciu, de la Serviciul Agricol Orhei la Serviciul Agricol Cahul, în luna septembrie [26, p. 15].

În 1936, Ion Baidaus face parte din comisia de degustare a vinurilor, în cadrul evenimentului „Săptămâni vinului” [27, p.13]. Prin decizia Ministerului Agriculturii și Domeniilor nr. 189078 din 12 august 1938, este inclus în comisia însărcinată cu constatarea infracțiunilor prevăzute în dispoziția a V-a din legea privind *Organizarea și încurajarea agriculturii și regulamentul ei de aplicare* [28, p. 4-5]. În 1942, primește aviz favorabil din partea Comisiunii Centrale de revizuire a funcționarilor rămași sub ocupație sovietică și este numit provizoriu în funcția de șef al Serviciului Viticulturii și Horticulturii din cadrul Administrației Centrale a Directoratului Agricol și Domeniilor [29, p. 11]. Ion Baidaus se stinge din viață în anul 1980 [30, p. 4]. Contribuția sa la dezvoltarea și modernizarea sectorului viticol este reflectată constant în edițiile periodice ale vremii [31].

3. *Billeau Ambrosie* – urmează studiile la *Școala Națională Superioară de Agronomie* din Montpellier (Franța). În anul 1923, este numit provizoriu la Școala Națională Medie de Viticultură și Horticultură din Chișinău, unde preia și conducerea Stațiunii experimentale de viticultură și oenologie [32]. În 1926, este numit definitiv în învățământul agricol și de gospodărie rurală [33, p. 3]. În 1930 susține examenul pentru funcția de agronom-inspector [34, p. 9], iar în 1933 este promovat în corpul agronomilor, cu gradul de inginer-agronom inspector, clasa II [35, p. 7]. Ambrosie Billeau moare subit în 1939, în împrejurări suspecte, existând suspiciuni de otrăvire provocată de o rudă [36, p.9]. Studiile semnate de acesta reflectă preocupări legate de combaterea dăunătorilor viței-de-vie și de ameliorarea soiurilor producătoare directe prin altoire mixtă [37].

4. *Stere Nicandru* – absolvă în 1924 *Școala Națională Superioară de Agronomie* din Montpellier (Franța). În 1926 este numit în funcția de subșef de regiune, clasa a II-a, la pepiniera Barațca din județul Arad [38, p.4]. Între anii 1927-1928, ocupă postul de șef de regiune viticolă și ordonator secundar la pepiniera Popești-Romani (județul Ilfov) [39, p.6], fiind ulterior promovat, în 1928, ca șef de regiune horticolă, clasa a II-a, în aceeași instituție [40, p. 11]. Este ulterior avansat în funcția de șef de regiune horticolă, clasa I, la pepiniera Golești-Badi din județul Argeș [41, p. 11]. În această perioadă, este delegat de Ministerul Agriculturii să efectueze o specializare în Germania, în domeniul pomiculturii și industriei fructelor [42, p. 5].

În 1936, primește distincția de cavalier al Ordinului „Coroana României” [43, p. 5]. Un an mai târziu, este admis, prin decret regal, în corpul inginerilor-agronomi [44, p.11] și este desemnat membru al comisiei pentru represiunea fraudelor din cadrul Direcției Viticulturii [45, p. 9]. Ulterior, este numit inginer-agronom șef clasa I, în cadrul Direcției Viticulturii și Horticulturii [46, p. 45], iar în 1942 este promovat de la rangul de inginer-agronom șef, la inginer-agronom inspector, clasa I [47, p. 9]. Nicandru Stere se stinge din viață în septembrie 1942 și este înmormântat la cimitirul Bellu din București [48, p. 11].

Analiza biografică a activității agronomilor basarabeni formați în Franța a permis formularea câtorva concluzii esențiale: 1) După finalizarea studiilor în Franța, majori-

tatea studenților basarabeni s-au întors în România, unde au activat în sectorul agro-nomic al statului. În cadrul unor cercetări anterioare am constatat că, deși sprijiniți de Directoratul Agriculturii pentru a-și continua studiile în Transilvania, unii dintre acești studenți nu s-au mai întors în Basarabia, preferând să rămână în această regiune, care oferea perspective mai largi de dezvoltare profesională; 2) Activitatea agronomică a lui Ion Știrbu și a lui Ioachim (?) Malanețchi rămâne, deocamdată, necunoscută. Lipsa de informații documentare face din acest subiect unul deschis, care necesită cercetări viitoare aprofundate; 3) Statul român a manifestat un interes constant și semnificativ pentru formarea unei elite profesionale în domeniul agricol, inclusiv în ceea ce privește Basarabia, trimițând tineri la studii în cele mai prestigioase centre universitare din Europa, cu scopul de a asigura modernizarea și eficientizarea acestui sector strategic.

CONCLUZII

Unirea Basarabiei cu România în 1918 a deschis calea integrării provinciei în structurile naționale ale noului stat unitar. Având în vedere că economia Basarabiei era predominant agrară, s-a resimțit acut nevoia formării și asigurării unei echipe de specialiști agronomi, bine pregătiți atât teoretic, cât și practic. Imediat după unire, numeroși studenți basarabeni au mers la studii de specialitate în centrele universitare din Iași, București și Cluj. În paralel, pentru formarea cadrelor necesare în domenii precum viticultură, vinificație și oenologie, au fost selectați tineri și sprijiniți să urmeze studiile la instituții de învățământ superior din Franța, recunoscute la nivel european, precum cele din Montpellier, Grignon și Nancy. După finalizarea studiilor, absolvenții basarabeni au fost încadrați în sistemul agronomic din Basarabia și Transilvania, contribuind activ la modernizarea agriculturii românești. În contextul izbucnirii celui de-al Doilea Război Mondial, trei dintre acești agronomi și-au oferit experiența și profesionalismul în slujba statului român, implicându-se direct în eforturile de menținere a stabilității agriculturii, în ciuda efectelor devastatoare ale conflagrației mondiale.

REFERINȚE:

1. XENOFONTOV, I. Viticultura și vinificația Basarabiei între schimbare și tradiție (1918-1940). În: *Transilvania*. 2008. nr. 11, p. 76-85. ISSN 0255-0539.
2. SUVEICĂ, S. *Basarabia în primul deceniu interbelic (1918-1928): modernizare prin reforme*. Chișinău: Pontos, 2010. 360 p. ISBN 978-9975-51-070-7.
3. Agenția Națională a Arhivelor, Direcția Arhivelor Naționale (în continuare ANA DGAN), F. 1417, inv. 1, d. 91, f. 1 v.
4. ANA DGAN, F. 1417, inv. 1, d. 158, f. 30 v.
5. Universul, nr. 4848, 6 mai 1924.
6. Monitorul Oficial, nr. 181, 15 august 1926.
7. Monitorul Oficial, nr. 187, 25 august 1927.
8. Universitatea de Științe ale Vieții „Ion Ionescu de la Brad” din Iași, Faculta-

- tea de Horticultură. Raport privind asigurarea calității pentru anul universitar 2021-2022.
9. Monitorul Oficial, nr. 119, 26 mai 1934.
 10. Monitorul Oficial, nr. 65, 19 martie 1937.
 11. Monitorul Oficial, nr. 257, 6 noiembrie 1937.
 12. Monitorul Oficial, nr. 124, 1 iunie 1939.
 13. Monitorul Oficial, nr. 225, 26 septembrie 1940.
 14. Monitorul Oficial, nr. 125, 30 mai 1941.
 15. Monitorul Oficial, nr. 193, 19 august 1944.
 16. Monitorul Oficial, nr. 277, 29 octombrie 1944.
 17. Monitorul Oficial, nr. 88, 16 aprilie 1945.
 18. Flacăra Iașiului, nr. 7882, 22 iunie 1972.
 19. COSTEȚCHI, M. A VI-a Expoziție de Horticultură din Parcul Carol I, București. În: *Buletinul Camerei de Agricultură a Județului Hotin*. Hotin: Tipografia M. Landvigher. 1927, nr. 13, p. 1-3; Horticultura din punct de vedere economic și măsurile de îmbunătățire. În: *Buletinul Camerei de Agricultură a Județului Hotin*. Hotin: Tipografia M. Landvigher. 1927, nr. 5, p. 13-22; Lupta contra iepurilor în livezile și pepinierile de pomi. În: *Buletinul Camerei de Agricultură a Județului Hotin*. Hotin: Tipografia M. Landvigher. 1928, nr. 1, p. 4-7; Livada de pomi. Când să plantăm pomii? În: *Buletinul Camerei de Agricultură a Județului Hotin*. Hotin: Tipografia M. Landvigher. 1929, nr. 11-12, p. 17-18; Livada de pomi: Păstrarea semințelor de pomi, legume și flori. În: *Buletinul Camerei de Agricultură a Județului Hotin*. Hotin: Tipografia M. Landvigher. 1929, nr. 11-12, p. 21-23; *Pomicultura Județului Hotin. La pommiculture dans le département d'Hotin*. Iași: Tipografia Arta, 1929. 42 p; *Curs de pomicultură. Vol. 1. Bazele științifice ale pomologiei*. Chișinău: Tipografia Sfintei Mănăstiri Neamțu, 1934. 301 p.; GAVRILIU, D., COSTEȚCHI, M. *Pepiniere ieșene*. Iași, 1936. 105 p.
 20. STERE, R., GRINȚESCU, E. *Școala Națională medie de viticultură din Chișinău. Dare de seamă de activitatea școlii de la înființare până la 1924*. București: Tipografia Curții Regale. 1925. 7 p.
 21. Universul, nr. 246, 23 octombrie 1928.
 22. Monitorul Oficial, nr. 268, 30 noiembrie 1929.
 23. Monitorul Oficial, nr. 8, 11 ianuarie 1930.
 24. Monitorul Oficial, nr. 66, 3 octombrie 1931.
 25. Monitorul Oficial, nr. 119, 26 mai 1934.
 26. Monitorul Oficial, nr. 209, 11 septembrie 1934.
 27. Universul, nr. 141, 24 mai 1936.
 28. Monitorul Oficial, nr. 190, 18 august 1938.
 29. Monitorul Oficial, nr. 290, 10 decembrie 1942.
 30. România Liberă, nr. 10948, 10 ianuarie 1980.

31. BAIDAUS, I. Pregătirea butoaielor pentru vinificația strugurilor (I). În: *Buletin Agricol*. Chișinău: Tipografia Centralei Cooperativelor de producție și comerț, nr. 1, 1925, p. 13-14; Pregătirea butoaielor pentru vinificația strugurilor (II). În: *Buletin Agricol*. Chișinău: Tipografia Centralei Cooperativelor de producție și comerț, nr. 2, 1925, p. 12; Memoriu înaintat Ministerului Domeniilor. În: *Argus*, 9 ianuarie 1937, nr. 7122, p. 4.
32. Monitorul Oficial, nr. 169, 28 octombrie 1923.
33. Monitorul Oficial, nr. 145, 2 iulie 1926.
34. Universul, nr. 304, 5 decembrie 1930.
35. Monitorul Oficial, nr. 276, 29 octombrie 1934.
36. Un denunț senzațional de otrăvire la Chișinău. S-a cerut deshumarea cadavrului prof. Billeau. În: *Curentul*, nr. 4147, 28 august 1939.
37. BILLEAU, A. *Îndrumări practice în privința tratamentelor contra mildiului*. Chișinău, 1902. 14 p.; BILLEAU, A., RUSS, E. Îmbunătățirea producătorilor direcți prin altoirea mixtă. În: *Basarabia Agricolă. Organul Societății Agronomice* (filiala Basarabia). Chișinău: Tipografia Glasul Țării, nr. 3-4, 1921, p. 82-87; Ameliorațiunea producătorilor direcți cu ajutorul altoirii mixte. În: *Basarabia Agricolă. Organul Societății Agronomice* (filiala Basarabia). Chișinău: Tipografia Glasul Țării, nr. 5-6, 1921, p. 146-151; BILLEAU, A. Esca. Stereum necator viola, stereum hirsutum fries, var nacator viala (I). În: *Buletinul Agricol*. Chișinău: Tipografia Centrală și a Cooperativelor de Producție și Comerț, nr. 3, 1929, p. 13-16; Esca. Stereum necator viola, stereum hirsutum fries, var nacator viala (II). În: *Buletinul Agricol*. Chișinău: Tipografia Centrală și a Cooperativelor de Producție și Comerț, nr. 4, 1929, p. 10-12.
38. Monitorul Oficial, nr. 238, 23 octombrie 1926.
39. Monitorul Oficial, nr. 235, 22 octombrie 1927.
40. Monitorul Oficial, nr. 29, 8 februarie 1928.
41. Monitorul Oficial, nr. 112, 24 mai 1928.
42. Cuvântul, nr. 1319, 22 decembrie 1928.
43. Monitorul Oficial, nr. 258, 5 mai 1936.
44. Monitorul Oficial, nr. 24, 30 ianuarie 1937.
45. Monitorul Oficial, nr. 266, 17 octombrie 1937.
46. Monitorul Oficial, nr. 175, 1 august 1939.
47. Monitorul Oficial, nr. 186, 12 august 1942.
48. Universul-Capitala, nr. 265, 28 septembrie 1942.

N.B. Acest studiu a fost realizat cu sprijinul grantului acordat de Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării, CNCS – UEFISCDI, proiect cu numărul PN-IV-P8-8.3-ROMD-2023-0134 – Trasee și convergențe culturale și naționale: Transilvania și Basarabia, în cadrul PNCDI IV.